SOOVITUSED

KOMISJONI SOOVITUS (EL) 2021/1534,

16. september 2021,

ajakirjanike ja teiste meediatöötajate kaitse, turvalisuse ja võimestamise tagamise kohta Euroopa Liidus

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 292,

ning arvestades järgmist:

(1) Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 on sätestatud, et EL rajaneb sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste austamine. See hõlmab meediavabaduse ja meedia mitmekesisuse austamist ning õigust sõnavabadusele ning nõuab pidevaid jõupingutusi, et kaitsta vaba, mitmekesist ja sõltumatut meediat, mis on demokraatlike süsteemide ja õigusriigi oluline osa.

(2) Liidu ja selle liikmesriikide kohustus austada meediavabadust ja meedia mitmekesisust tuleneb ka Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklist 11. Samas artiklis sätestatud sõnavabadus kätkeb arvamusvabadust ning vabadust saada ja levitada teavet ja ideid avaliku võimu sekkumiseta ning riigipiiridest sõltumata ([1]). Üheskoos tähendavad need põhimõtted ja õigused seda, et kodanikel peaks olema juurdepääs paljudele eri teabeallikatele ja arvamustele, mis võimaldavad neil kujundada oma arvamust, jälgida valitsuse tegevust ja saada teavet, mis on vajalik hääleõiguse vabaks kasutamiseks. Liikmesriikidel on kohustus tagada meediale ja ajakirjanikele õigus-, haldus- ja praktiliste meetmete abil soodne tegevuskeskkond ([2]).

(3) ELi peetakse üldiselt ajakirjanike ja teiste meediatöötajate jaoks üheks kõige turvalisemaks kohaks ([3]). Ajakirjanike ja teiste meediatöötajate vastu suunatud füüsiliste, õiguslike ja internetipõhiste ähvarduste ja rünnakute viimaste aastate kasvav arv, mis on muu hulgas dokumenteeritud komisjoni 2020. ja 2021. aasta õigusriigi aruannetes, ([4]) tekitab siiski muret ([5]). Nende teadete arv, mis käsitlevad ajakirjanike ja teiste meediatöötajate vastu suunatud rünnakuid, agressiooni ja ahistamist, on aina suurenenud ([6]). Nädalalehe *Charlie Hebdo* vastu 2015. aastal Prantsusmaal toime pandud terrorirünnak, milles hukkus 12 inimest, ning uuriva ajakirjaniku Daphne Caruana Galizia mõrv 2017. aastal Maltal ja ajakirjaniku Ján Kuciaki ja tema kihlatu Martina Kušnírová tapmine 2018. aastal Slovakkias on olnud selge märguanne selle kohta, et ajakirjanike kaitset on vaja parandada ([7]). Vajadus tegeleda ajakirjanike ohutusega kogu ELis on eriti teravalt esile kerkinud seoses hiljutiste juhtumitega, mida praegu uuritakse, näiteks Kreeka ajakirjaniku Giorgios Karaivazi ja Madalmaade ajakirjaniku Peter R. de Vriesi tapmine 2021. aastal.

(4) Komisjon esitas oma Euroopa demokraatia tegevuskavas ([8]) ambitsioonika strateegia kodanike võimestamiseks ja vastupidavamate demokraatiate kujundamiseks kogu ELis, osutades sellele, kui oluline on sõltumatu ja mitmekesise meedia roll kodanike teadlike otsuste kujundamisel ja desinformatsiooni vastu võitlemisel. Meediavabaduse ja meedia mitmekesisuse toetamiseks ja kaitsmiseks nähti Euroopa demokraatia tegevuskavas ette rida konkreetseid vahendeid, sealhulgas eelkõige käesolev soovitus ja komisjoni peatselt tehtav algatus, mille eesmärk on võidelda üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide vastu.

([1]) See vabadus on sätestatud ka Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 10, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Nõukogu Euroopa Inimõiguste Kohus.
([2]) Harta artikli 51 lõikes 1 on sätestatud, et liikmesriigid peavad liidu õigust kohaldades austama ja edendama hartas sisalduvaid õigusi ja põhimõtteid.
([3]) 2020. aasta ajakirjandusvabaduse indeks.
([4]) COM(2020) 580 final, 30. september 2020, ja COM(2021) 700 final, 20. juuli 2021.
([5]) Nagu on kinnitatud ka 2020. ja 2021. aasta meedia mitmekesisuse seirearuandes. Vt https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/.
([6]) Euroopa Nõukogu ajakirjanduse ja ajakirjanike turvalisuse kaitse edendamise platvorm.
([7]) Ajakirjanike tapmise probleemile keskendunud UNESCO vaatluskeskus.
([8]) COM(2020) 790 final, 3. detsember 2020.

(5) Käesolev soovitus täiendab audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi ([9]) ja komisjoni ettepanekut digiteenuste õigusakti kohta, ([10]) mille eesmärk on kaitsta audiovisuaalmeediasisu vaatajaid ja kõiki digiteenuste kasutajaid kogu ELis. See täiendab ka meedia ja audiovisuaalvaldkonna tegevuskava, ([11]) milles on esitatud audiovisuaal- ja meediatööstuse taastamise ja ümberkujundamise strateegia, ning digikompassi teatist, ([12]) milles on rõhutatud, et Euroopa lähenemisviis digiühiskonnale peab põhinema ELi põhiõiguste, sealhulgas sõnavabaduse täielikul austamisel. Soovitus tugineb õigusriigi olukorda käsitlevate aastaaruannete järeldustele. Neis aruannetes analüüsitakse õigusriigi olukorda ELis ja selle liikmesriikides, eelkõige meediavabaduse ja meedia mitmekesisuse aspektist. Soovituses ärgitatakse liikmesriike tegelema muu hulgas ka komisjoni 2020. ja 2021. aasta õigusriigi olukorda käsitlevates aruannetes esile toodud ohtudega.

(6) Käesolev soovitus on täielikult kooskõlas ohvrite õigusi käsitleva ELi strateegiaga (2020–2025) ([13]) ja Euroopa soolise võrdõiguslikkuse strateegiaga 2020–2025 ([14]) ning komisjoni võrdõiguslikkuse valdkonna meetmetega laiemalt, eelkõige aastateks 2020–2025 kavandatud LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegia, ([15]) aastateks 2020–2025 kavandatud ELi rassismivastase tegevuskava, ([16]) integratsiooni ja kaasamise tegevuskava, ([17]) aastateks 2020–2030 kavandatud romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitleva ELi strateegilise raamistiku ([18]) ning puuetega inimeste õiguste strateegiaga ([19]). Samuti on see täielikult kooskõlas välistegevuse valdkonna strateegiliste dokumentidega, nagu ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskava (2020–2024), ([20]) ELi inimõigustealased suunised sõnavabaduse kohta internetis ja mujal ([21]) ning ELi soolise võrdõiguslikkuse kolmas tegevuskava ([22]). Nii tagatakse sidusus sise- ja välispoliitika vahel. ELi põhiõiguste valdkonna välistegevuse tugevus põhineb sellel, kuidas ta toetab ja tugevdab liidu sees demokraatlikke aluseid.

(7) Komisjon võimaldab ajakirjanikele ja teistele meediatöötajatele rahalist toetust projektide kaudu, mida ELis ja kolmandates riikides meediavabaduse ja meedia mitmekesisuse valdkonnas ellu viiakse. Näiteks alates 2014. aastast on komisjon kaasrahastanud meedia mitmekesisuse seiret, mille abil analüüsitakse ohtusid meediavabadusele ja meedia mitmekesisusele kogu Euroopas ning mille kaudu antakse aru sõnavabaduse, ajakirjanike turvalisuse ja töötingimuste kaitsmise mehhanismidest. Komisjon on võtnud kohustuse jätkata selliste projektide toetamist, eelkõige programmi „Loov Euroopa“ raames.

(8) Euroopa Parlament on ajakirjanike kaitseks võetavate liidu meetmete tõhustamist aktiivselt toetanud. Oma 25. novembri 2020. aasta raportis ([23]) väljendas parlament taas sügavat muret meediavabaduse olukorra pärast ELis, pidades silmas ajakirjanike ja teiste meediatöötajate ahistamise ja ründamise juhtumeid. Oma 29. aprilli 2021. aasta resolutsioonis ([24]) märkis Euroopa Parlament, et uurivate ajakirjanike ja rikkumisest teatajate kaitse ([25]) on ühiskonna huvides väga oluline, ning 24. juuni 2021. aasta resolutsioonis väljendas ta muret ELis ajakirjanike ja teiste meediatöötajate vastu suunatud füüsiliste, psühholoogiliste ja majanduslike ähvarduste pärast ([26]).

([9]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. novembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/1808, millega muudetakse direktiivi 2010/13/EL audiovisuaalmeedia teenuste osutamist käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide koordineerimise kohta (ELT L 303, 28.11.2018, lk 69).

([10]) COM(2020) 825 final, 15. detsember 2020.

([11]) COM(2020) 784 final, 3. detsember 2020.

([12]) COM(2021) 118 final, 9. märts 2021. Teatises on osutatud ka sellele, et digikümnendis aktiivselt osalemise eeltingimuseks on tööjõu uued spetsialiseeritud digioskused.

([13]) COM(2020) 258 final, 24. juuni 2020.

([14]) COM(2020) 152 final, 5. märts 2020.

([15]) COM(2020) 698 final, 12. november 2020.

([16]) COM(2020) 565 final, 18. september 2020.

([17]) COM(2020) 758 final, 24. november 2020.

([18]) COM(2020) 620 final, 7. oktoober 2020.

([19]) COM(2021) 101 final, 3. märts 2021.

([20]) Nõukogu 2020. aasta järeldused ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskava (2020–2024) kohta, https://www.consilium.europa.eu/media/46838/st12848-en20.pdf.

([21]) Nõukogu 2014. aasta inimõigustealased suunised sõnavabaduse kohta internetis ja mujal, https://www.consilium.europa.eu/media/28348/142549.pdf.

([22]) JOIN(2020) 17 final, 25. november 2020.

([23]) PE652.307v02-00.

([24]) P9_TA (2021)0148.

([25]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/1937 (liidu õiguse rikkumisest teavitavate isikute kaitse kohta (ELT L 305, 26.11.2019, lk 17)) võeti vastu 23. oktoobril 2019 ja jõustus 16. detsembril 2019. Liikmesriikidel on selle siseriiklikku õigusse ülevõtmiseks aega 17. detsembrini 2021. Direktiiviga nähakse kogu ELis ette ühised kaitsestandardid rikkumisest teavitajatele, kes teatavad tööandjale ELi õiguse rikkumisest.

([26]) P9_TA (2021)0313.

(9) Ajakirjanduse kaitset ning ajakirjanike ja teiste meediaosaliste turvalisust käsitlevas Euroopa Nõukogu 2016. aasta soovituses, ([27]) mis põhineb Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni nõuetel ja Euroopa Inimõiguste Kohtu vastaval kohtupraktikal, on esitatud selle valdkonna terviklikud standardid. Soovitus sisaldab ulatuslikke suuniseid ennetamise, kaitsmise ja süüdistuste esitamise ning teabe levitamise, hariduse edendamise ja teadlikkuse suurendamise kohta. Euroopa Nõukogu meedia ja infoühiskonna juhtkomitee 28. märtsil 2018. aastal vastu võetud rakendamisstrateegias ([28]) rõhutatakse tungivat vajadust teha soovituse rakendamisel täiendavaid edusamme. Euroopa Nõukogu ajakirjanduse kaitse ja ajakirjanike turvalisuse edendamise platvorm ([29]) registreerib üha enam teateid ajakirjanike ja teiste meediatöötajate vastu suunatud rünnakute või agressiooni kohta. Selleks et tagada ajakirjanikele võimalikult lai juurdepääs avalikule teabele ja võimaldada neil oma tööd teha, on väga olulisel kohal ka standardid, mis sisalduvad ametlikele dokumentidele juurdepääsu Euroopa Nõukogu konventsioonis ([30]). Käesoleva soovituse eesmärk on toetada Euroopa Nõukogu standardite ja eelkõige ajakirjanduse kaitset ning ajakirjanike ja teiste meediaosaliste turvalisust käsitleva 2016. aasta soovituse rakendamist.

(10) Käesoleva soovituse ettevalmistamiseks korraldas komisjon 2021. aasta märtsis struktureeritud dialoogi Euroopa uudistemeedia foorumil, ([31]) millel tulid kokku ajakirjanikud, ajakirjanike ühendused, meedianõukogud, uudisteagentuurid, õiguskaitseasutused, Euroopa Parlamendi liikmed, liikmesriikide ja nende reguleerivate asutuste esindajad ning rahvusvahelised organisatsioonid.

(11) Käesoleva soovitusega taotleb komisjon eesmärki tugevdada meediavabadust ja meedia mitmekesisust ELis, edendades liikmesriikide ühiseid, koordineeritud jõupingutusi ajakirjanike ja teiste meediatöötajate kaitse ja turvalisuse parandamiseks ning nende võimestamiseks. Koordineeritud lähenemisviisi, millesse on kaasatud kõik peamised sidusrühmad nii liikmesriikides kui ka ELi tasandil ning asjaomased rahvusvahelised organisatsioonid, on vaja selleks, et ajakirjanikud ja teised meediatöötajad saaksid Euroopas oma kutsealal turvaliselt ja tõhusalt tegutseda.

(12) Et tagada ajakirjanikele ja teistele meediatöötajatele soodne töökeskkond ja seda kaitsta, kätkeb soovitus mitmesuguseid küsimusi, mis on koondunud konkreetsete põhipunktide ümber. Muu hulgas sisaldab see horisontaalseid soovitusi, mis käsitlevad tõhusat vastutusele võtmist kuritegude eest, koostööd õiguskaitseasutustega, kiirreageerimismehhanisme, koolitust, juurdepääsu teabele ja toimumiskohtadele ning majanduslikku ja sotsiaalset kaitset. Lisaks sisaldab see konkreetseid soovitusi, mis on seotud meeleavalduste ja demonstratsioonidega, internetiturvalisuse ja digivõimekuse suurendamisega ning naisajakirjanike, vähemusrühmadesse kuuluvate ajakirjanike või võrdõiguslikkuse küsimusi kajastavate ajakirjanike olukorraga.

(13) Hirmutamine, füüsiline ja psühholoogiline vägivald, ebaseaduslik vahistamine ja meelevaldne kinnipidamine, lubamatu jälgimine, sooline vägivald, ahistamine või diskrimineerivad rünnakud nii internetis kui ka väljaspool internetti on vaid mõned näited ajakirjanikke ja teisi meediatöötajaid ähvardavatest ohtudest. Riigiasutustel on kohustus kaitsta sõnavabadust ja ajakirjanike turvalisust, nähes ette asjakohase õiguskeskkonna, võttes tõsiselt ajakirjanike vastu suunatud kriminaalseid ähvardusi, esitades mis tahes rünnaku toimepanijatele jõuliselt süüdistusi ning tagades asjakohase uurimise ja järelmeetmed, sealhulgas tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate sanktsioonide kohaldamise. Väga tähtis on tagada ajakirjanike vastu toime pandud kuritegude uurimise ja nende eest vastutusele võtmise põhjalikkus, erapooletus, sõltumatus, läbipaistvus ja õigeaegsus. Uurimistegevuse tõhustamiseks võiksid liikmesriikide ametiasutused koostöös ajakirjanike esindajatega kaaluda politsei eriüksuste loomist ajakirjanike vastu suunatud kuritegude uurimiseks ([32]). Kohtumenetluste edukusele võib kaasa aidata ka koordinaatorite ametisse nimetamine ja koolitamine prokuratuurides ja kohtutes. Samuti on oluline pakkuda isikukaitsemeetmeid ajakirjanikele ja teistele meediatöötajatele, kelle turvalisus on ohus. Kuna ajakirjanike vastu suunatud kuriteod võivad olla piiriülesed, peaksid liikmesriigid täielikult ära kasutama olemasolevaid Euroopa õiguskoostöö raamistikke ja paluma vajaduse korral abi

([27]) CM/Rec (2016) 4.
([28]) Soovituse CM/Rec(2016) 4 (ajakirjanduse kaitse ning ajakirjanike ja teiste meediaosaliste turvalisuse kohta) rakendamise juhend.
([29]) https://www.coe.int/en/web/media-freedom. Liikmesriikide madal reageerimismäär näitab, et on vaja võtta täiendavaid meetmeid.
([30]) Ametlikele dokumentidele juurdepääsu Euroopa Nõukogu konventsioon, https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/205.
([31]) Komisjon seadis Euroopa uudistemeedia foorumi sisse meedia ja audiovisuaalvaldkonna tegevuskava raames, et tugevdada sidusrühmadega meediaküsimustes tehtavat koostööd.
([32]) UNESCO/IAP, „Guidelines for Prosecutors on Cases of Crimes against Journalists".

spetsialiseeritud Euroopa asutustelt, nagu Europol ja Eurojust. Komisjoni ettepanekus tugevdada Europoli volitusi ([33]) on sätestatud, et erijuhtudel, kui Europol leiab, et tuleks algatada kriminaaluurimine, võib ta kutsuda liikmesriigi pädevaid asutusi algatama, viima läbi või koordineerima ELi poliitikaga hõlmatud ühist huvi mõjutava kuriteo uurimist, isegi kui kõnealusel kuriteol ei ole piiriülest mõõdet.

(14) Ajakirjanike, teiste meediatöötajate ja õiguskaitseasutuste sujuv, tulemuslik ja asjakohane koostöö võiks aidata ähvardusi ja rünnakuid paremini ennetada. Liikmesriigid peaksid kehtestama ajakirjanike, ajakirjanike ühenduste ja õiguskaitseasutuste vahelise koostöö raamistikud ning soodustama aktiivselt nendevahelist dialoogi, ([34]) kaasates meedia eneseregulatsiooni organid (meedia- ja pressinõukogud). Selline koostöö võiks hõlmata õiguskaitseasutuste ja ajakirjanike esindajate ühiste koordinatsioonikeskuste loomist ([35]). Need keskused peaksid tegema tihedat koostööd spetsialiseeritud ohvriabiteenistustega, mis on väga olulised kuriteo ohvriks langenud ajakirjanike turvalisuse ja psühholoogilise heaolu tagamiseks.

(15) Õiguskaitseasutustest sõltumatute toetus- ja kontaktpunktide ning kiirreageerimis- ja varajase hoiatamise mehhanismide loomine on füüsiliste ja internetipõhiste rünnakute ohvriks langenud ajakirjanike ja teiste meediatöötajate toetussüsteemi oluline osa. Selliste kontaktpunktide pakutavad teenused peaksid olema ajakirjanikele (ja vajaduse korral nende perekondadele) tasuta, kontaktpunktidele peaks olema kerge ligi pääseda ja need peaksid toimima läbipaistvalt. Direktiivi 2012/29/EL ([36]) kohaselt on igal ohvril õigus saada tuge ja kaitset vastavalt oma individuaalsetele vajadustele. Liikmesriigid peaksid võtma meetmeid, et töötada välja ja pakkuda spetsialiseeritud tugiteenuseid, eelkõige seada kuriteo ohvriks langenud ajakirjanike ja teiste meediatöötajate jaoks sisse kontaktpunktid, kus antakse neile nõu, nõustatakse neid õigusküsimustes ja pakutakse psühholoogilist tuge, ning varjupaigad või muud asjakohased majutuskohad. Need kontaktpunktid peaksid toimima ka n-ö digivarjupaikadena ja pakkuma tuge digiturvalisuse valdkonnas, sealhulgas kaasama võimaluse korral küberturvalisuse eksperte. Kontaktpunktid peaksid aitama ajakirjanikel ja uudistetoimetustel astuda vastu internetis toimuvale ähvardamisele ja ahistamisele, sealhulgas ajakirjanike ähvardamisele ja ahistamisele soo, seksuaalse sättumuse, etnilise või sotsiaalse päritolu või mis tahes muu harta artiklis 21 loetletud põhjuse tõttu. Kiirreageerimis- ja varajase hoiatamise mehhanismide tõhusaks toimimiseks on vaja vastavaid ülesandeid täitvaid üksusi stabiilselt ja piisavalt rahastada ([37]).

(16) Riikide tasandil on vaja tugevat kaitsemeetmete süsteemi, mis võimaldaks ajakirjanikel täita oma olulist rolli kohapeal. Eelkõige tuleb neile võimaldada juurdepääs toimumiskohtadele ja teabeallikatele ning tagada vajalikud tingimused avalikku huvi pakkuvatest sündmustest teavitamiseks ([38]). Liikmesriikide ametiasutused peaksid minimeerima ohtu, et ajakirjanikke keeldutakse meelevaldselt akrediteerimast või registreerimast, või lihtsustama koormavaid registreerimis- ja akrediteerimissüsteeme või -menetlusi, mis võivad takistada ajakirjanikke ja teisi meediatöötajaid tegemast tõhusalt oma tööd ning kujutada endast samal ajal põhjendamatut, diskrimineerivat või ebaproportsionaalset piirangut ajakirjandusteenuse osutamise vabadusele. See on äärmiselt oluline, et kujundada välja sõnavabadust toetav keskkond ning tagada ajakirjanike ja teiste meediatöötajate osalus avalikes aruteludes õiguspärast avalikku huvi pakkuvates küsimustes.

(17) Vajalik tingimus ajakirjaniku töö tegemiseks on juurdepääs dokumentidele ja teabele, sealhulgas ametlikele veebisaitidele, ning võimalus saada aegsasti vastuseid. Juurdepääs teabele on kõigis liikmesriikides küll seadusega ette nähtud, aga paljudel juhtudel takistavad seda endiselt praktilised asjaolud ([39]). Lisaks on ajakirjanike tööd mõnel juhul pärssinud hiljuti vastu võetud erakorralised õigusaktid, mille eesmärk on võidelda desinformatsiooni vastu COVID-19 pandeemia ajal ja mis kohati sisaldavad kriminaalõiguslikke sätteid ([40]). Sellised sätted võivad ajakirjandusteenuse osutamise vabadust põhjendamatult, diskrimineerivalt või ebaproportsionaalselt piirata. Oma teatises,

([33]) COM(2020) 796 final, 9. detsember 2020.
([34]) Nt meediavabaduse politseikoodeks.
([35]) Nt „PersVeiligi“ protokoll Madalmaades ja ajakirjanike hirmutamise juhtumitega tegelev koordineerimiskeskus Itaalias.
([36]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiiv 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK (ELT L 315, 14.11.2012, lk 57).
([37]) ELi tasandil toetab komisjon üleeuroopalist ajakirjandus- ja meediavabaduse rikkumiste kiirreageerimismehhanismi spetsiaalse katseprojekti kaudu, https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/pilot-project-europe-wide-response-mechanism-violation-press-and-media-freedom.
([38]) Veneetsia komisjoni ja OSCE/ODIHRi suunised rahumeelse kogunemise vabaduse kohta.
([39]) 2021. aasta aruanne õigusriigi kohta. Eelkõige võidakse teatavates liikmesriikides tuua teabele juurdepääsu piiramise ettekäändeks andmekaitsenormid.
([40]) IPI COVID-19 Press Freedom Tracker (ajakirjandusvabaduse jälgija).

mis käsitleb võitlust COVID-19 kohta levitatava väärinfoga, ([41]) on komisjon märkinud, et kui seaduses määratletakse need kuriteod üleliia laialt või karistused nende eest on ebaproportsionaalsed, võib selline seadus piirata ajakirjanike poole pöördumise valmidust ja viia enesetsensuurini.

(18) Tänapäevane ajakirjanike kaitse raamistik peaks hõlmama kõigi ajakirjanike ja teiste meediatöötajate kaitsmises osalejate oskuste ja pädevuste pidevat arendamist ([42]). Õiguskaitseasutuste töötajatele pakutav koolitus võib aidata suurendada politseijõudude teadlikkust ja tähelepanelikkust ajakirjanike ja teiste meediatöötajate turvalisuse tagamisel. Ka kohtute ja prokuratuuride töötajad peaksid saama sihipärast koolitust, mis võib neil aidata omandada põhjalikumaid teadmisi näiteks sõnavabaduse, teabele juurdepääsu ja ajakirjanike turvalisuse valdkonna rahvusvahelistest standarditest ([43]). Koolitusel on sama oluline roll ka ajakirjanike vastu suunatud füüsiliste ja internetipõhiste rünnakute ennetamise tõhusaimate võimaluste propageerimisel ning see peaks andma osalejatele asjakohased vahendid selliste ohtudega tegelemiseks. Soodustada tuleks koostööd ajakirjanike, ajakirjanike ühenduste, digiplatvormide ja õiguskaitseasutuste esindajate vahel. Ajakirjanikke, sealhulgas ebatüüpilises vormis töötavaid ajakirjanikke (vabakutselised või füüsilisest isikust ettevõtjatest ajakirjanikud ja teised meediatöötajad) saavad võimestada ka meediaettevõtted, pakkudes neile korrapärast koolitust turvalisusküsimustes ning töötades välja riskianalüüse, tegevusplaane ja intsidentidest teatamise süsteeme. Nende oskuste arendamine nõuab sihipärast ja sageli kulukat koolitust, mida saavad tavaliselt pakkuda üksnes suured ja hästi toimivad uudistetoimetused. Väiksemad meediakanalid võivad vajada selleks rahalist abi. Samuti võivad rahalist abi vajada vabakutselised või füüsilisest isikust ettevõtjatest ajakirjanikud ja teised meediatöötajad, sest nad peavad sageli osalema koolitustel omal algatusel. Oluline on rõhutada ka faktikontrollijatele pakutava koolituse tähtsust, sest nemad on samuti uudistemeedia keskkonna oluline osa.

(19) COVID-19 majanduslikud tagajärjed on toonud esile vajaduse tagada ajakirjanikele turvalised ja sobivad töötingimused. Haavatavasse olukorda on sattunud eelkõige vabakutselised ajakirjanikud, kes kaotavad sageli oma sissetulekuallikad ja kelle sotsiaalkaitse on väheldane või puudub üldse. Ajakirjanike kaitse raamistik peaks hõlmama kõigi, sealhulgas ebatüüpilises vormis töötavate ajakirjanike ja teiste meediatöötajate ametlikku ja tõhusat juurdepääsu piisavale sotsiaalkaitsele kooskõlas nõukogu 8. novembri 2019. aasta soovitusega ([44]). See tähendab, et lisaks võimalusele kasutada sissetulekutoetuse mehhanisme tuleb neile võimaldada ka tõhus ja mittediskrimineeriv juurdepääs sotsiaalkaitse muudele vormidele, näiteks puhkuse- või vanematoetuse meetmetele.

(20) Oluline roll võitluses organiseeritud kuritegevuse, korruptsiooni ja ekstremismi vastu on uurivatel ajakirjanikel. Nende tööga kaasneb eriti suur füüsilise ahistamise ja rünnakute oht, mille tagajärjeks võib kõige traagilisematel juhtudel olla tapmine, nagu seda on näidanud viimased aastad Euroopas. Liikmesriike kutsutakse tugevdama organiseeritud kuritegevuse ja korruptsiooni küsimustega tegelevate ajakirjanike ja teiste meediatöötajate jaoks mõeldud kaitsemeetmeid. Lisaks peaksid liikmesriigid tõhusalt kasutama kõiki olemasolevaid riikidevahelisi koostöövahendeid organiseeritud kuritegevuse ohvriks langenud ajakirjanike suhtes toime pandud kuritegude kiireks uurimiseks, et tagada süüdlaste kiire vastutusele võtmine.

(21) Ajakirjanikud ja teised meediatöötajad puutuvad üha enam kokku rünnakute ja ahistamisega meeleavaldustel ja demonstratsioonidel. Selliste sündmuste ajal võivad üksikisikud panna ajakirjanike vastu toime rünnakuid, ahistades neid füüsiliselt, tarvitades nende vastu vägivalda, kallates nad üle solvangutega või lõhkudes koguni nende varustust. Mõnikord võivad ajakirjanikud sattuda ka õiguskaitseasutuste meetmete ohvriks, näiteks võidakse neid meelevaldselt vahistada ja üle kuulata või neile ebaproportsionaalne kriminaalsüüdistus esitada ([45]). Ajakirjanike turvalisuse tagamiseks meeleavaldustel on seetõttu tarvis operatiivseid lahendusi ja koolitusi, mis aitaksid vähendada võimalike põhjendamatute ja ebaproportsionaalsete meetmete rakendamise ohtu ning tagada õiguskaitsejõudude rakendatava tõhusa kaitse. Õiguskaitseasutused peaksid demonstratsioonide ajal ajakirjanikega suhtlema ja sellise suhtluse toimimise eest võiksid eelkõige hoolt kanda sõltumatud kontaktametnikud, kes võiksid ühtlasi olla esmaseks

([41]) JOIN(2020) 8 final, 10. juuni 2020.

([42]) Liikmesriigid võiksid taotleda selliseid koolitusmooduleid rahvusvaheliste organisatsioonide, näiteks Euroopa Nõukogu või UNESCO koolituspakkumiste raames. Liikmesriigid, kes otsustavad välja töötada oma koolitusmoodulid, peavad tagama, et nende sisu vastaks Euroopa standarditele, ja kasutama muu hulgas eeskujuna rahvusvaheliste organisatsioonide pakutavaid koolitusmooduleid.

([43]) Nt UNESCO laialt avatud e-õpe kohtunikele ja kohtutöötajatele sõnavabadust ja ajakirjanike turvalisust käsitlevate rahvusvaheliste standardite kohta.

([44]) Nõukogu 8. novembri 2019. aasta soovitus 2019/C 387/01, milles käsitletakse töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate juurdepääsu sotsiaalkaitsele (ELT C 387, 15.11.2019, lk 1).

([45]) „Wanted! Real action for media freedom in Europe“, partnerorganisatsioonide aastaaruanne Euroopa Nõukogu ajakirjanduse ja ajakirjanike turvalisuse ja kaitse edendamise platvormile, 2021.

kontaktpunktiks vägivalda või ahistamist kogevate ajakirjanike jaoks. Kontaktametnikud võiksid saada koolituse riskijuhtimise ja leevendamismeetodite kohta, mida avalike kogunemiste ajal rakendada, ning andma meeleavaldustel või demonstratsioonidel vägivalla ohvriks langenud ajakirjanikele esmast nõu nende käsutuses olevate õiguskaitsevahendite kohta.

(22) Suureks probleemiks on ajakirjanike jaoks saanud digi- ja internetiturvalisus. Ajakirjanike vastu suunatud laimukampaaniad ja nende halvustamine internetis on muutunud sagedaseks. Niisugune olukord tekitab eriti muret siis, kui selliste rünnakute taga on poliitikud või mõjuvõimsad avaliku elu tegelased ([46]). Mõned näited ajakirjanike ja nende allikate vastu suunatud internetirünnakutest on trollide ja bottide abil toimuvad sünkroniseeritud rünnakud, e-posti häkkimine, internetipiirangud või küberkiusamine. Eriti murettekitav on naisajakirjanike olukord. Ajakirjanikud ja teised meediatöötajad ei lange internetis mitte ainult vaenuõhutamise ([47]) ja füüsilise vägivalla ähvarduste ohvriks, vaid neid võidakse ka ebaseaduslikult jälgida, ([48]) sealhulgas politseiuurimiste raames, ning see võib kahjustada ajakirjandusallikate kaitset. Seepärast on ajakirjanike teabevahetuse konfidentsiaalsuse kaitsmiseks äärmiselt oluline tagada mobiilsete sideseadmete küberturvalisus ning see, et ajakirjanikke ja teisi meediatöötajaid internetis ebaseaduslikult ei jälitataks ega jälgitaks. Digiturvalisuse peaksid tagama meedia, küberõiguskaitse ja küberturvalisuse eest vastutavad riiklikud ametiasutused.

(23) Jälitamis- või jälgimisvahendite abil kogutud isikuandmete töötlemine peab toimuma kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/679 ([49]) (isikuandmete kaitse üldmäärus) ja vajaduse korral Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2016/680 ([50]) (õiguskaitsedirektiiv). Riiklikel andmekaitseasutustel ja kohtutel on keskne roll nende tõhusa täitmise tagamisel.

(24) Ajakirjanikel ja teistel meediatöötajatel peaksid olema digioskused, mis tugevdaksid nende kübervastupidavusvõimet ja võimaldaksid neil küberohtudega paremini toime tulla. Meedia eneseregulatsiooni organite, ajakirjanike ühenduste ja meediatööstuse esindajate ning meedia, küberõiguskaitse ja küberjulgeoleku valdkonna eest vastutavate riiklike ametiasutuste vahel tuleks edendada tõhusat dialoogi, mille eesmärk peaks eelkõige olema arendada ajakirjanike ja teiste meediatöötajate digioskusi, näiteks sihipärase koolituse kaudu ([51]).

(25) Statistika näitab, et naisajakirjanikud on rohkem ohustatud kui meesajakirjanikud, ([52]) eelkõige internetis, kus neid ahistatakse, kus neile saadetakse vägistamis- ja tapmisähvardusi ning kus õhutatakse nende vastu vaenu nende soo tõttu. Need rünnakud toimuvad mõnikord organiseeritud kampaaniate raames, mille eesmärk on naisajakirjanikke diskrediteerida või vaigistada. Need võivad viia enesetsensuuri, e-kogukondadest tagasitõmbumise või isegi kutsealalt lahkumiseni ([53]). Uuringud näitavad, et sellised internetiahistamise, ähvarduste ja vaenuõhutamise viisid

([46]) 2021. aasta aruanne õigusriigi kohta.

([47]) Internetis leviva vaenukõne ennetamiseks ja selle vastu võitlemiseks leppis komisjon 2016. aasta mais suurte digiplatvormidega kokku internetis leviva vihakõne vastase võitluse tegevusjuhendis. Komisjoni eesmärk on ka laiendada ELi kuritegude loetelu ning lisada sinna vaenukõne ja vaenukuritegu.

([48]) https://forbiddenstories.org/fr/case/le-pegasus-project/.

([49]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1).

([50]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK (ELT L 119, 4.5.2016, lk 89).

([51]) Euroopa demokraatia tegevuskava kohaselt kohustus komisjon edendama ka nende projektide kestlikku rahastamist, mis keskenduvad ajakirjanikele antavale õigus- ja praktilisele abile ELis ja mujal, sealhulgas ajakirjanike turvalisuse ja küberjulgeoleku alasele koolitusele ning diplomaatilisele toetusele.

([52]) Nt partnerorganisatsioonide aastaaruanne Euroopa Nõukogu ajakirjanduse ja ajakirjanike turvalisuse ja kaitse edendamise platvormile (2021), https://rm.coe.int/final-version-annual-report-2021-en-wanted-real-action-for-media-freed/1680a2440e; „Online violence against women journalists: a global snapshot of incidence and impacts“, UNESCO (2020), https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375136; „Resource Guide on the Safety of Female Journalists Online“, OSCE (2020), https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/468861.

([53]) ICFJ-UNESCO üleilmne uuring: „Online violence Against Women Journalists“ ja 2021. aasta meedia mitmekesisuse seire aruanne, vt: https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/.

on ebaproportsionaalselt sageli suunatud ka vähemusrühmadesse kuuluvate, rändetaustaga või asjaomase teemavaldkonna küsimusi kajastavate ajakirjanike vastu ([54]). Eriti tihti puutuvad ähvarduste ja kättemaksuga kokku soo ja võrdõiguslikkusega seotud teemasid kajastavad naisajakirjanikud ([55]).

(26) Kättesaadavad andmed näitavad, et sooline vägivald on kogu Euroopas endiselt levinud ([56]). Paraku on üksikasjalikumaid andmeid raske saada ning naisajakirjanike, vähemusrühmadesse kuuluvate ajakirjanike või võrdõiguslikkuse küsimusi kajastavate ajakirjanike vastu suunatud vägivallast teatamine ei ole piisavalt läbipaistev. Et koguda sellise vägivalla kohta rohkem teavet, peaksid liikmesriigid, meediatööstus, kodanikuühiskond ja teadlased omavahel koostööd tegema. Abi oleks ka sellest, kui riikide võrdõigusorganeid õhutataks andma korrapäraselt aru eespool nimetatud kategooriatesse kuuluvate ajakirjanike olukorrast.

(27) Naisi on meediasektori juhtide ja tippjuhtide ning peatoimetajate seas endiselt liiga vähe ([57]). Lisaks võidakse naisajakirjanikke, vähemusrühmadesse kuuluvaid ajakirjanikke või võrdõiguslikkuse küsimusi kajastavaid ajakirjanikke uudistetoimetustes diskrimineerida. Võrdsuse ja kaasatuse suurendamiseks ning võrdsete töövõimaluste ja turvalise ja kaasava töökeskkonna tagamiseks meediatööstuses on seega tarvis võtta meetmeid ([58]). Kõigi meediasektoris ette tulevate vägivalla-, ahistamise ja diskrimineerimise vormidega tegelemiseks on olulisel kohal ka liikmesriikide ning ajakirjanike ja meedia eneseregulatsiooni organite esindajate vahel peetavad korrapärased dialoogid ning sõlmitavad kollektiivlepingud

(28) Käesolevas soovituses tunnistatakse kodanikuühiskonna organisatsioonide ja uudisteorganisatsioonide olulist rolli naisajakirjanike, vähemusrühmadesse kuuluvate ajakirjanike või võrdõiguslikkuse küsimusi kajastavate ajakirjanike internetipõhise ja internetivälise ahistamise, ähvardamise, nendevastase vaenu õhutamise ning nende diskrimineerimise vastu võitlemisel. Oluline on toetada kodanikuühiskonna organisatsioonide algatusi, mille eesmärk on laiendada üldsuse teadlikkust ning toetada selliseid ajakirjanikke ja neid võimestada. Samuti tuleks toetada algatusi, millega edendatakse teadmiste ja parimate tavade jagamist uudisteorganisatsioonide vahel.

(29) Komisjon peab liikmesriikide ja sidusrühmadega asjakohaste foorumite, eelkõige Euroopa uudistemeedia foorumi kaudu korrapärast dialoogi ning jälgib tähelepanelikult kõiki meetmeid, mida liikmesriigid pärast käesoleva soovituse vastuvõtmist võtavad. Ajakirjanike turvalisuse küsimusi võiks laiemas õigusriigi küsimuste kontekstis arutada ka õigusriigi kontaktpunktide võrgustik. Liikmesriigid peaksid esitama komisjonile hiljemalt 18 kuud pärast soovituse vastuvõtmist ning seejärel taotluse korral kogu asjakohase teabe, mille esitamist võib komisjon soovituse täitmise jälgimiseks põhjendatult eeldada. Komisjon kavatseb hinnata soovituse rakendamist liikmesriikides ja töötada välja põhilised tulemusnäitajad näiteks järgmise jaoks: Euroopa Nõukogu ajakirjanduse kaitse ja ajakirjanike turvalisuse edendamise platvormil esitatud hoiatused, kuidas sellistele hoiatustele on reageeritud, lahendamata ja lahendatud kohtumenetlused, mille raames käsitletakse ajakirjanike vastu suunatud kuritegusid, asjaomaste ELi organite kaasamine sellistesse menetlustesse ning liikmesriikides ajakirjanike ja teiste meediatöötajate toetamiseks rakendatud projektide ja meetmete tulemuslikkus. Kogutud teabe ja kogu muu kättesaadava teabe ([59]) põhjal hindab komisjon soovituse mõju ja otsustab, kas ajakirjanike ja teiste meediatöötajate kaitse ja turvalisuse tagamiseks ning nende võimestamiseks on vaja võtta lisameetmeid.

(30) Käesolev soovitus on adresseeritud liikmesriikidele. Käesolevat soovitust kutsutakse järgima ka kandidaatriike ja potentsiaalseid kandidaatriike, samuti ELi naabruspoliitika riike,

([54]) IPI, „Newsroom Best Practices for Addressing Online Violence against Journalists“.
([55]) UNESCO, „The Chilling global trends in online violence against women journalists“.
([56]) Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet (FRA), „Naistevastane vägivald: kogu Euroopa Liitu hõlmav uuring“, 2014. Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, „Kuritegevus, ohutus ja ohvrite õigused“, 2021.
([57]) Nii 2020. kui ka 2021. aasta meedia mitmekesisuse seire aruandes on sotsiaalse kaasatuse näitaja all märgitud, et naistel on meediasektoris raske kanda kinnitada.
([58]) UNESCO peatselt avaldatavad suunised ja soovitused uudistetoimetustele selle kohta, kuidas ennetada naisajakirjanike vastu suunatud vägivalda ja kuidas sellise vägivalla korral tegutseda, ning Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 2019. aasta vägivalla ja ahistamise vastu võitlemise konventsioon (nr 190), milles keskendutakse vägivallale ja ahistamisele töökeskkonnas.
([59]) Näiteks aruanded või arvamused, mille on koostanud rahvusvahelised organid ja organisatsioonid, nagu Euroopa Nõukogu ja Veneetsia komisjon.

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA SOOVITUSE:

SOOVITUSE EESMÄRK

(1) Käesolevas soovituses esitatakse liikmesriikidele suunised, mille alusel võtta tõhusaid, asjakohaseid ja proportsionaalseid meetmeid eesmärgiga tagada ajakirjanike kaitse, turvalisus ja võimestamine täielikus kooskõlas ELi põhiõiguste hartaga, eelkõige meediavabaduse põhimõtte ja meedia mitmekesisuse põhimõttega, õigusega sõnavabadusele ja teabele, õigusega isikupuutumatusele, õigusega vabadusele ja turvalisusele ning õigusega mittediskrimineerimisele, samuti muude kohaldatavate liidu õiguse sätete, rahvusvaheliste standardite ja liikmesriikide ühiste põhiseaduslike tavadega.

(2) Käesolev soovitus tugineb edusammudele, mis on kehtivate poliitika- ja toetusmeetmete abil tehtud riiklikul, ELi ja rahvusvahelisel tasandil, ning tugevdab neid, et tagada ajakirjanike kaitse, turvalisus ja võimestamine ning edendada ja kaitsta meediavabadust ja meedia mitmekesisust.

(3) Käesolev soovitus ei piira liikmesriikide õigusi ja kohustusi võtta ajakirjanike turvalisuse suurendamiseks meetmeid kooskõlas oma õigussüsteemi, kutsestandardite, suuniste ja protokollidega.

ÜLDISED SOOVITUSED AJAKIRJANIKE KAITSE, TURVALISUSE JA VÕIMESTAMISE TAGAMISEKS KÕIKJAL ELis

Kuritegude tõhus ja erapooletu uurimine ning nende eest vastutusele võtmine

(4) Liikmesriigid peaksid uurima kõiki ajakirjanike vastu internetis või väljaspool internetti toime pandud kuritegusid ja esitama nende eest süüdistuse erapooletult, sõltumatult, tõhusalt, läbipaistvalt ja õigeaegselt ning kasutama selleks täiel määral ära olemasolevaid riiklikke ja Euroopa tasandi õigusakte, et tagada konkreetsetel juhtudel põhiõiguste kaitse ja õigluse jaluleseadmine ning vältida ajakirjanike vastu suunatud rünnakute puhul karistamatuse kultuuri teket.

(5) Liikmesriike ärgitatakse tegema koostööd ja jagama ajakirjanike turvalisuse küsimustes teavet, eksperditeadmisi ja parimaid tavasid teiste liikmesriikidega ja vajaduse korral rahvusvaheliste institutsioonidega. Liikmesriike õhutatakse kaasama vajaduse korral ajakirjanike vastu toime pandud kuritegude lahendamisse pädevaid Euroopa asutusi, nagu Europol ja Eurojust.

Õiguskaitseasutuste, ajakirjanike ja ajakirjanikke esindavate ühenduste koostöö

(6) Liikmesriigid peaksid seadma sisse koordineerimiskeskused ja/või kehtestama protokollid koostööks oma politseijõudude ja julgeolekuteenistuste, kohtusüsteemi, kohalike ametiasutuste ja meediaorganite, samuti ajakirjanike ühenduste ja liitude ning meedia eneseregulatsiooni organite esindajate vahel. Liikmesriike innustatakse edendama õiguskaitseasutuste ja ajakirjanike vahelist pidevat dialoogi ajakirjanike vastu suunatud ähvarduste ja rünnakute ennetamise ja nende vastu võitlemise võimaluste üle, ning kaasama sellesse dialoogi ka meedia eneseregulatsiooni organid. Liikmesriikidel soovitatakse selliste koordineerimis- ja koostöömeetmetega seotud parimat tava üksteisega jagada.

(7) Liikmesriigid peaksid tagama õigeaegse ja tõhusa isikukaitse ajakirjanikele ja teistele meediatöötajatele, keda ähvardab nende töö tõttu tõenäoliselt tõsine füüsilise rünnaku oht. Eelkõige peaksid liikmesriigid kiiresti tagama isikukaitsemeetmed uurivatele ajakirjanikele ja neile, kes kajastavad korruptsiooni, organiseeritud kuritegevuse või terrorismi teemasid ning kes on politseile ohu kohta vihjeid andnud. Erilist tähelepanu tuleks pöörata naisajakirjanikele ja vähemusrühmadesse kuuluvatele ajakirjanikele isikukaitsemeetmete tagamisele, sealhulgas lähenemiskeelu kasutamisele. Samuti oleks soovitatav kaaluda konkreetseid kaitsemeetmeid asjaomaste ajakirjanike ja teiste meediatöötajate lähisugulaste jaoks.

Sõltumatud reageerimis- ja toetusmehhanismid

(8) Liikmesriigid peaksid koostöös ajakirjanike esindajatega toetama spetsialiseeritud teenuste – kiirreageerimismehhanismide – loomist, et pakkuda ähvardustega silmitsi seisvatele ajakirjanikele ja teistele meediatöötajatele õigusnõu, psühholoogilist tuge ja varjupaika. Need spetsialiseeritud tugiteenused peaksid toimima ka kontaktpunktide ja hädaabiliinidena.

(9) Kontaktpunktid peaksid pakkuma ajakirjanikele ja uudistetoimetustele vajalikku tuge astumaks vastu ajakirjanike ähvardamisele ja ahistamisele internetis, sealhulgas nende ähvardamisele ja ahistamisele soo, seksuaalse sättumuse, etnilise või sotsiaalse päritolu või mis tahes muu harta artiklis 21 loetletud põhjuse tõttu.

(10) Sellised spetsialiseeritud teenused peaksid olema tasuta ja õiguskaitseasutustest täiesti sõltumatud. Liikmesriigid peaksid ajakirjanikke ja teisi meediatöötajaid olemasolevatest kontaktpunktidest ja tugiteenustest teavitama ning neil soovitatakse seada sisse eraldi veebisaidid, kus neid tugimehhanisme lihtsalt ja kasutajasõbralikul viisil tutvustatakse. Kontaktpunktidele ja tugiteenustele peaksid juurde pääsema ka puuetega inimesed. Liikmesriigid peaksid soodustama kontaktpunktide koostööd nii riigi kui ka ELi tasandil.

Juurdepääs toimumiskohtadele ja teabeallikatele

(11) Liikmesriigid peaksid tagama, et nende ametiasutused ja organid loovad ajakirjanike ja teiste meediatöötajate jaoks läbipaistvad, õiglased ja mittediskrimineerivad tingimused ja menetlused, mille alusel nad saaksid osaleda ja esitada küsimusi pressikonverentsidel ja muudel samalaadsetel üritustel ning mille alusel nad pääseksid (muu hulgas digitaalselt) juurde ametiasutuste ja organite valduses olevatele dokumentidele ja muule teabele. Ametiasutustel peaksid olema selgelt tuvastatavad kontaktpunktid juurdepääsuks elektrooniliselt hõlpsasti kättesaadavatele dokumentidele.

(12) Kõiki liikmesriike innustatakse ühinema ametlikele dokumentidele juurdepääsu Euroopa Nõukogu konventsiooniga ning rakendama selle ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast tulenevaid standardeid. Eelkõige peaksid liikmesriigid tagama, et nende haldusmenetlused dokumentidele juurdepääsu võimaldamiseks ei oleks koormavad ning et teabele juurdepääsu taotlusi käsitletaks ilma tarbetu viivituseta ja parimate haldusstandardite kohaselt. Samuti peaksid nad tagama, et dokumentidele või teabele juurdepääsu keelamise otsused oleksid nõuetekohaselt põhjendatud. Liikmesriikide kohtute otsused teabele juurdepääsu kohta tuleb kiiresti jõustada.

(13) Liikmesriigid peaksid kasutama akrediteerimismenetlusi üksnes olukorras, kus konkreetsel ametlikul üritusel osalevate ajakirjanike ja teiste meediatöötajate arvu piiramine on tingimata vajalik ja põhjendatud. Vajaduse korral peaksid liikmesriigid tagama, et nende ametiasutused näevad kõigile asjaomastele isikutele ja organisatsioonidele, sealhulgas ajakirjanikele ja teistele meediatöötajatele ette selged, läbipaistvad ja mittediskrimineerivad akrediteerimismenetlused. Liikmesriigid peaksid kandma hoolt selle eest, et ajakirjanike ja teiste meediatöötajate akrediteerimisest ei keeldutaks üksnes nende elukutse tõttu.

(14) Liikmesriigid ei tohiks kehtestada rangeid vorminõudeid pressikaartidele ega muudele dokumentidele, mida kasutatakse ajakirjaniku elukutse tõendamiseks. Liikmesriigid peaksid samuti tagama, et nende täitevasutused ja avaliku halduse esindajad on teadlikud kõigist kasutusel olevatest ajakirjanike ja meediatöötajate akrediteerimise menetlustest, eesmärgiga minimeerida ajakirjanike ja teiste meediatöötajate tunnustamisest keeldumise ohtu.

Koolitus

(15) Liikmesriike õhutatakse edendama suutlikkuse ja oskuste pidevat arendamist kõigil kutsealadel, mis on olulised ajakirjanike ja teiste meediatöötajate kaitsmiseks. Eelkõige peaksid liikmesriigid töötama välja ja pakkuma koolitusmooduleid õiguskaitseasutustele, kohtunikele ja prokuröridele ning kõigile digiturvalisuse tagamises osalevatele asutustele.

(16) Liikmesriigid peaksid toetama meedia eneseregulatsiooni organeid, ajakirjanike ühendusi ja meediatööstuse esindajaid nende koolitustegevuse, eriti selliste koolitusmoodulite korraldamisel, mis käsitlevad ajakirjanike ja teiste meediatöötajate ning iseäranis naisajakirjanike, vähemusrühmadesse kuuluvate ajakirjanike ja võrdõiguslikkuse küsimusi kajastavate ajakirjanike vastu suunatud vägivalla ja ahistamise ennetamist ja selle vastu võitlemist. Selliseid koolitusmooduleid tuleks soovitada uudistetoimetuste juhtidele, et anda neile oskused ennetada tõhusalt (muu hulgas töökohas esinevat) ahistamist, ähvardamist ja vägivalda ja tegeleda nende ilmingutega, ning toetada ohvreid.

(17) Liikmesriike innustatakse soodustama ja toetama meediaettevõtetes ajakirjanikele ja teistele meediatöötajatele, sealhulgas ebatüüpilises vormis töötavatele töötajatele mõeldud kohandatud koolituste pakkumist, eelkõige selle kohta, kuidas füüsilistes või internetis tekkinud hädaolukordades toimida. Selle raames võiksid ettevõtted töötada oma ajakirjanike ja teiste meediatöötajate jaoks välja ka ettevõttesisesed riskianalüüsi- ja turvaprotokollid. Eelkõige tuleks nende protokollidega anda ajakirjanikele ja teistele meediatöötajatele selged juhised, mida kriitilistes olukordades järgida. Turvaprotokollidesse tuleks kaasata ka puuetega inimesed ning koolitused tuleks korraldada nii, et puuetega ajakirjanikel ja teistel meediatöötajatel oleks võimalik neist osa võtta.

Majanduslik ja sotsiaalne kaitse

(18) Liikmesriigid peaksid aitama kujundada soodsat töökeskkonda ajakirjanikele ja teistele meediatöötajatele, sealhulgas neile, kes töötavad ebatüüpilises vormis, ning tagama neile seaduspärase ja toimiva sotsiaalkaitse ja muud praktilised toetusmeetmed. Eelkõige peaksid liikmesriigid töötama järjepidevalt selle nimel, et parandada nende isikute võimalusi saada sotsiaalkaitset töötuse, haiguse, invaliidsuse, puude ja kutseohtude korral ning ühineda pensioniskeemidega. Selliseid võimalusi tuleks veelgi parandada – selleks tuleks tagada töötajate kohustuslik osalus neis skeemides olenemata töösuhte liigist. Füüsilisest isikust ettevõtjate puhul tuleks tagada vähemalt nende vabatahtlik osalus.

KONKREETSED SOOVITUSED AJAKIRJANIKE KAITSE JA TURVALISUSE TAGAMISEKS MEELEAVALDUSTE JA DEMONSTRATSIOONIDE AJAL

Ajakirjanike roll meeleavalduste ja demonstratsioonide ajal

(19) Liikmesriigid peaksid tunnustama rolli, mida ajakirjanikud avalike kogunemiste, meeleavalduste ja demonstratsioonide ajal mängivad, andes üldsusele selliste sündmuste kohta teavet, ning tagama, et ajakirjanikud ja teised meediatöötajad saaksid nende sündmuste ajal ohutult ja piiranguteta tegutseda. Liikmesriigid peaksid pakkuma õiguskaitseasutuste töötajatele korrapärast koolitust, et parandada nende suutlikkust tagada avalik julgeolek ja kaitsta samal ajal ajakirjanikke, piiramata nende võimalusi sündmusi kajastada.

Standardne töökord ja riskide maandamise strateegiad

(20) Liikmesriigid peaksid tegema oma õiguskaitseasutustega koostööd, et kehtestada tõhus standardne töökord või riskide maandamise strateegia meeleavalduste ja demonstratsioonide sündmusi kajastavate ajakirjanike kaitseks. Ohuvaldkondade, sealhulgas ajakirjanike teavitustegevuse ja õiguskaitseasutuste töö vaheliste võimalike konfliktide kindlakstegemiseks tuleks konsulteerida ajakirjanike ning meedia eneseregulatsiooni organite ja kodanikuühiskonna esindajatega, kellel on vastavad teadmised ja kogemused.

Ajakirjanike ja õiguskaitseasutuste vaheline suhtlus enne meeleavaldusi ja demonstratsioone ning nende ajal

(21) Liikmesriigid peaksid püüdma tagada ajakirjanike ja õiguskaitseasutuste vahel meeleavalduste ja demonstratsioonide ajal toimiva suhtluse. Selleks ärgitatakse liikmesriike määrama kindlaks kontaktametnikud, kes vastutavad selle eest, et õiguskaitseasutused teavitaksid ajakirjanikke selgelt avalikel kogunemistel rakendatavatest julgeolekumeetmetest. Võimaluse korral peaksid need kontaktametnikud teavitama ajakirjanikke ja teisi meediatöötajaid võimalikest ohtudest enne kavandatud meeleavaldusi või demonstratsioone.

Ajakirjanike visuaalse tuvastamise meetodid meeleavalduste ja demonstratsioonide ajal

(22) Liikmesriigid peaksid tegema ajakirjanike ja meedia eneseregulatsiooni organite esindajatega koostööd, et määrata kindlaks tõhusad ja asjakohased meetodid ajakirjanike tuvastamiseks meeleavalduste ja demonstratsioonide ajal. Koostöö raames võiks kokku leppida visuaalse tuvastamise vormides, et eristada selliseid kogunemisi kajastavaid ajakirjanikke ja teisi meediatöötajaid teistest osalejatest, eeldusel et see ei sea ajakirjanikke veelgi suuremasse ohtu ega takista nende tööd.

Korrapärane dialoog ja aruandlus

(23) Tagamaks, et õiguskaitseasutuste võetavad kaitsemeetmed on tõhusad ega takista põhjendamatult meeleavaldustel või demonstratsioonidel toimuvat kajastavate ajakirjanike ja teiste meediatöötajate tööd, peaksid liikmesriigid soodustama pidevat ja korrapärast arvamuste vahetust õiguskaitseasutuste ja ajakirjanike ühenduste vahel. Liikmesriigid peaksid innustama oma õiguskaitseasutusi koostama riigi tasandil avaldatavaid aruandeid konkreetsete meetmete kohta, mida on võetud ajakirjanike turvalisuse suurendamiseks meeleavalduste ja demonstratsioonide ajal.

KONKREETSED SOOVITUSED INTERNETITURVALISUSE TAGAMISEKS JA AJAKIRJANIKE DIGIVÕIMEKUSE SUURENDAMISEKS

Koostöö ametiasutuste ja sektori esindajatega

(24) Liikmesriigid peaksid nägema ette, et riiklikud ja meediat reguleerivad asutused või organid ning muud pädevad reguleerivad asutused või internetis õiguskaitse ja küberturvalisuse eest vastutavad asutused peavad looma töörühmad, mis keskenduvad ajakirjanike vastu suunatud internetirünnakute ja -ähvarduste ennetamist käsitleva teabe ja parimate tavade kogumisele. Liikmesriigid peaksid nõudma, et sellised asutused esitaksid oma tähelepanekute kohta korrapäraseid aruandeid, milles hinnatakse ajakirjanike vastu suunatud küberrünnakute tõrjumiseks võetavate riiklike meetmete tõhusust. Neis aruannetes tuleks pöörata eriti suurt tähelepanu naisajakirjanike, vähemusrühmadesse kuuluvate ajakirjanike ja võrdõiguslikkuse küsimusi kajastavate ajakirjanike olukorrale ning võimaluse korral tuleks neis esitada soo alusel eristatud statistika. Liikmesriigid peaksid soodustama eespool osutatud ametiasutuste ja meedia eneseregulatsiooni organite, ajakirjanike ühenduste ning meediatööstuse ja kodanikuühiskonna esindajate vahelist korrapärast dialoogi, pidades iseäranis silmas vajadust edendada ajakirjanike küberteadlikkust ja digioskusi, mis võimaldaks neil ennast paremini kaitsta.

Koostöö veebiplatvormide ja kodanikuühiskonnaga

(25) Liikmesriike julgustatakse edendama koostööd veebiplatvormide ja oma territooriumil tegutsevate organisatsioonide või organite vahel, kellel on eriti suured kogemused võitluses ajakirjanike ähvardamise ja ahistamise ning ajakirjanikevastase vaenu õhutamise vastu. Koostöös osalejaid võiks näiteks innustada täitma usaldusväärse teavitaja rolli. Liikmesriigid peaksid tihedas koostöös veebiplatvormidega soodustama sellist digikeskkonda, mis takistaks internetipõhiste teenuste kasutamist ajakirjanike ründamiseks. Selleks tuleks eelkõige töötada välja organiseeritud rünnakute vastased strateegiad. Liikmesriigid peaksid kutsuma internetipõhiste teenuste osutajaid suurendama oma läbipaistvust seoses meetmetega, mida nad on võtnud ajakirjanikele avalduvate konkreetsete ohtude vastu.

Kaitse jälgimise eest internetis

(26) Liikmesriigid peaksid tagama side konfidentsiaalsust ja internetiprivaatsust käsitlevate Euroopa ja riigi tasandi õigusraamistike täieliku rakendamise eesmärgiga kanda hoolt selle eest, et ajakirjanike ja teiste meediatöötajate tegevust internetis ebaseaduslikult ei kontrollitaks ega jälgitaks. Liikmesriikide küberturbe intsidentide lahendamise üksused või muud pädevad asutused või organid peaksid koostama ajakirjanikele küberhügieeni suunised ja neid levitama. Taotluse korral peaksid nad aitama saada ajakirjanikel mainekate küberkriminalistika spetsialistide abi, juhul kui on tarvis kindlaks teha, kas on kahjustatud ajakirjanike seadmeid või veebikontosid.

KONKREETSED LISASOOVITUSED NAISAJAKIRJANIKE, VÄHEMUSRÜHMADESSE KUULUVATE AJAKIRJANIKE JA VÕRDÕIGUSLIKKUSE KÜSIMUSI KAJASTAVATE AJAKIRJANIKE VÕIMESTAMISEKS JA KAITSEKS

Naisajakirjanike, vähemusrühmadesse kuuluvate ajakirjanike ja võrdõiguslikkuse küsimustega tegelevate ajakirjanike võimestamine

(27) Liikmesriigid peaksid toetama projekte või algatusi, mille eesmärk on võimestada naisajakirjanikke, vähemusrühmadesse kuuluvaid ajakirjanikke ja võrdõiguslikkuse küsimusi kajastavaid ajakirjanikke. Selliste algatuste väljatöötamisel soovitatakse liikmesriikidel võtta nõuetekohaselt arvesse kodanikuühiskonna, akadeemiliste ringkondade, meediaorganisatsioonide ja meediatööstuse vaatenurka.

Läbipaistvus ja aruandlus

(28) Liikmesriike ärgitatakse võtma meetmeid, millega parandada naisajakirjanike, vähemusrühmadesse kuuluvate ajakirjanike ja võrdõiguslikkuse küsimusi kajastavate ajakirjanike ründamisest ja diskrimineerimisest teatamise ning vastavaid juhtumeid käsitlevate andmete kogumise läbipaistvust. Liikmesriigid peaksid innustama oma võrdõigusorganeid esitama korrapäraselt aruandeid selliste ajakirjanike olukorra kohta.

Võrdsus ja kaasatus meediatööstuses

(29) Liikmesriigid peaksid edendama ja toetama meetmeid, millega suurendatakse võrdsust ja kaasatust meediatööstuses ja uudistetoimetustes. Nad peaksid tegema pidevaid jõupingutusi, et tagada naisajakirjanikele, vähemusrühmadesse kuuluvatele ajakirjanikele ja võrdõiguslikkuse küsimusi kajastavatele ajakirjanikele võrdsed töövõimalused ning turvalise ja kaasava töökeskkonna.

(30) Liikmesriigid peaksid pidama ajakirjanike ja meedia eneseregulatsiooni organite esindajatega korrapärast dialoogi eesmärgiga edendada võrdsust ja kaasatust uudistetoimetustes ning meediasektori juhtivatel ametikohtadel. Dialoog peaksid keskenduma sellele, kuidas toetada naisajakirjanikke, vähemusrühmadesse kuuluvaid ajakirjanikke ja võrdõiguslikkuse küsimusi kajastavaid ajakirjanikke, keda võib ähvardada ahistamise ja vägivalla oht. Liikmesriigid peaksid soodustama kollektiivlepinguid, mille eesmärk on neid küsimusi käsitleda.

Teadlikkuse suurendamise kampaaniad ja teabe jagamine

(31) Liikmesriike kutsutakse toetama algatusi, sealhulgas kodanikuühiskonna organisatsioonide algatusi, mille eesmärk on suurendada teadlikkust ja korraldada kampaaniaid naisajakirjanike, vähemusrühmadesse kuuluvate ajakirjanike ja võrdõiguslikkuse küsimusi kajastavate ajakirjanike vastu suunatud vägivalla ja ahistamise ennetamiseks ja nende vastu võitlemiseks, ning andma teavet selle kohta, kuidas saada abi ja tuge. Samuti kutsutakse liikmesriike toetama algatusi parimate tavade vahetamiseks uudistemeedia organisatsioonide vahel, et töötada välja tõhus võrdõiguslikkuse poliitika.

TEABE ESITAMINE, ARUANDLUS JA JÄRELEVALVE

(32) Selleks et käesoleva soovituse rakendamiseks võetavate meetmete üle oleks võimalik järelevalvet teha, peaksid liikmesriigid esitama komisjonile 18 kuud pärast soovituse vastuvõtmist ning seejärel komisjoni taotluse korral nende meetmete kohta kogu asjakohase teabe. Sel eesmärgil peaksid nad koguma korrapäraselt ajakohaseid ja järjepidevaid andmeid ning töötama vajaduse korral välja teabe esitamise meetodid, et saada võrreldavat teavet. Andmeid tuleks koguda üksnes analüüsi eesmärgil.

(33) Komisjon arutab soovituse rakendamiseks võetavaid meetmeid liikmesriikide ja sidusrühmadega asjakohastel foorumitel, milleks on eelkõige Euroopa uudistemeedia foorum. Samuti teeb komisjon hindamisi, mille raames võetakse kokku käesoleva soovituse rakendamisel tehtud edusammud, tuginedes põhilistele tulemusnäitajatele ja võttes arvesse komisjoni iga-aastaste õigusriigi olukorda käsitlevate aruannete järeldusi.

ADRESSAADID

Käesolev soovitus on adresseeritud liikmesriikidele.

Brüssel, 16. september 2021

Komisjoni nimel
komisjoni liige
Thierry BRETON